

Premiera filma »Kekec« je za nami. Prav takšno zanimanje je bilo za tretji slovenski celovečerni umetniški film, kakor za prejšnja dva, ali bo uspel ali ne. Morda še celo večje, ker je bil ta film narejen v brez primera krajšem času, kakor kateri koli prejšnjih dveh. Sicer je res, da ni bil ne po vsebini, ne po sceni zahtevnejši od onih, bil je nasprotno preprostejši in zaradi tega tudi laže izvedljiv. Kljub temu pa ne predstavlja za razvoj slovenske kinematografije nič manj pomembno dejanje, saj je bil z njim napravljen poizkus, uvesti v slovensko kinematografijo novo filmsko zvrst — otroški film. Zaradi tega je film »Kekec« za nas pomemben prav toliko kakor film »Na svoji zemlji« in pomembnejši od filma »Trst«, ki predstavlja samo nadaljevanje v razvoju že poizkušenega filmskega žanra.

Ko gledamo film »Kekec«, ne smemo pri njegovi presoji nikdar spustiti z um, komu je namenjen. Pri njegovi ocenitvi spet moramo prvenstveno upoštevati njemu svojstveno publiko — mladino, upoštevati moramo njene asociativne sposobnosti in moč domišljije, vse to pa ne glede na njeno narodnostno pripadnost. Šele ko bomo videli, kako je spregovoril film »Kekec« mladini nasploh in ne le slovenski, bomo lahko presodili njegovo vrednost kot mladinski film, ne da bi se spotikali ob njegovih tehničnih, režijskih in igralskih napakah, ki jih pač spozna in občuti odrasli gledalec, ki jih pa otrok s svojo predstavaljno močjo preze. Zaradi tega je pri presoji tega filma važno pred vsem, koliko je njegova vsebina razumljiva vsem otrokom, kako je, ali je zadostno nazorno položena pred male gledalce in kakšne sledi bo zaoral ta film v občutljive duše svoje drobne publike. Povsem napak bi bilo, meriti ga ob merilih za odrasle.

Nekoč je bilo izrečeno geslo, da je za mladino najboljša komaj zadosti dobro. Toda ta beseda je bila izrečena s katedra brez najmanjšega posluha za otrokovo in sploh za človekovo dušo, ker ni jemala v ozir stvarnosti, iz katere nujno nastajajo

deja dela za otroke. Vsakdanja raba je že tedaj postavila to geslo na laž, čim je bilo izgovorjeno. Kajti pokazalo se je, da v otrokih niso odmevala najmočnejše umetniško in etično najpopolnejša dela, temveč da so odzvanjala tista povprečna dela, ki so zadela ton otroške duše. Zaradi tega spada med ustvarjalce otroških umetnin prav malo velikih umetnikov, tem več je pa tistih povprečnih umetnikov, ki so ohranili kljub rastočim letom preprostost otroškega gledanja in s tem njegov preprosti izraz. Ne v bleščajo oblike odeta iskriča igra misli in idej, temveč v šumljajoč potok dejanja potopljena preprosta resnica je bilo in je tisto, kar privlači otroka. V tem je pa le košček resnice reku o najboljšem, ker je res velika umetnost in ne le prirojena sposobnost, da se predstavi odrasli s svojega gledišča, kjer mu krivijo in meglijo pogled tisoči podob, prislonskih misli, predsodkov, pred vsem pa napuh odraslih, na zrelišče otroka, ki ne gleda individualistično, enkratno, temveč že skoraj pojmovno, v tipih in poenostavlja hkrati s posebljenji domislice in nauke v nazorne predstave.

Iz tega sledi, da se mora vsak oblikovalec tem za otroke, pa naj pripovedujejo literarno, slikovno ali filmsko, izogibati pomežikovanju na obe plati, da bi zadovoljil odraslega, s takšnim in takšnim izobrazbenim napuhom skvarjenega gledalca in otroka, ki sprejema podano neposredno in brez razumarskih predsodkov. Taka dela na obe plati ostanejo prečesto onstran predstavnih svetov tako odraslih kakor otrok in seveda ne dosežejo svojega smotra. Prav tako pa se ne sme izmaličiti preprosto pripovedovanje v jecljanje, ki ga nekateri imenujejo otroško, je pa le otročje, pa ga otrok smatra in občuti kot spakovanje in pristane nanj le toliko, kolikor hoče napraviti odraslemu veselje.

Ko težkamo torej naš prvi mladinski film, nam je najprej odgovoriti na te-

„PO KEKCU...“

meljno vprašanje, komu govori. Prav tu je njegova bistvena napaka. Spregovoriti je hotel tako odraslim kakor otrokom. Scenarist in režiser je hotel ustvariti film, ki naj bi s ponazoritvijo slovenske folklore, vpete v zgodovinsko verno pokazano gorenjsko vas iz kraja osemnajstega stoletja in s pokrajinsko romantiko pritegnil odraslega gledalca, z malce pravično vsebino, ker so nosilci glavnih vlog otroci, pa otroke. Taka dvojnost hotenja je vplivala neugodno na film, ki je izgubil na svežini in zanemaril na račun pokrajinskih, folklornih in miljejskih vložkov na razgibanosti pravilničnega dejanja in njegovo etično in stvarno utemeljitev. To pa je prav tisto, kar hoče otrok od povesti in od filma.

Prva neubranost izvira že iz Vandotove literarne podstave: To je neorgansko izpeljani prehod iz mitičnega v stvarno življenje, tisti prehod, ki so ga posebno radi uporabljali v svojih pravljicah romantiki. Namesto da bi scenarij izoblikoval možnosti, ki so v povesti položene v mitično pojmovani osebi Bedanca in Kosobrina, čeprav so temelji še tam le komaj zaznavni pod gruščem realistične ponazoritve, je odstranil scenarij še te sledi in s tem izpodnesel otroku nujno utemeljitev dejanja do bridkega konca in izgona Bedanca, ki je samo še reven samotni človek in je njegova krivda samo nujen izraz odnosov družbe, ki ga je v nerazumljivi trdoti izključila iz svoje srede. To pa nikakor ni vzgojno za oblikovanje socialnega čutenja v otroku. Tako je postala pravljica o junaškem pastirčku Kekcu, ki mnogokje spominja v svoji zasnovi na Klepca in njegova mlada leta, ter nudi prav zaradi tega možnosti za ustvaritev res etično visokovrednega mladinskega lika, samo neke vrste vsebinsko dokaj prazna, v sami sebi neutemeljena storija, kakor se čisto rode iz samega veselja do pripovedovanja, in seveda ne prenese dvojne vloge, ki naj bi jo opravljala.

Uspeh, ki ga ima film do danes, saj ga je gledalo samo v Ljubljani čez sedemdeset tisoč gledalcev v teku predvajanja, je dokaj utemeljen v čustvenem odnosu domače publike do prvega filma lastne produkcije, ki je uvedel nov žanr. Stvarno sliko, koliko je režiser s svojo zamisljivo uspel, da spregovoril odraslim in mladini, bi pokazala šele predstava pred neslovensko publiko.

Ne glede na objektivno vrednost filma, ki se bo pokazala pač tedaj, ko bomo videli, kako ga bodo sprejeli tujci, moramo smatrati film za prav pomembno delo slovenske produkcije, saj je v njem uspel poskus ponazoriti pravljico, kakor naj bi bila najbližja naši stvarnosti. Res je v njej še mnogo prvih lažiromantične pravljice, ne zadnja je zgodovinsko okolišče, ki je povsem odveč, v dejanju neutemeljena in deluje zaradi tega na nekaterih mestih samo komično, ne pa prepričujoče. Kljub temu so realistične prvne dejanja tako močne, da so pustile otroke, ki so glavni nosilci vlog, v večini slik neprisliljene in nezatemnjene s kretnjami zvezdnih otrok. Prav tu je tista pot, ki kaj lahko pripelje do močnih samosvojih filmskih stvaritev, kjer bi prav tako prišel do izraza svojstveni značaj našega narodnega okolja, čeprav brez panoramskih pokrajinskih posnetkov in brez folklornih obnovitev, ki nam niso nič manj tuje kakor prikazi eksotičnih običajev od kdo ve kod.

Otroke postavite v sredo dejanja našega časa, ki jim je že itak tako živo iz lastnega doživetja, da so ga prenesli v svojo igro, pustite jih v obleki, ki jo nosijo vsak dan, pa jih ne tesni ter je v njej njihova kretnja naravno neprisliljena, pustite jih igrati brez odraslih soigralcev in dobili bomo film, ki bo govoril, ni dvoma, otrokom vsega sveta, kakor je prava otroška povest vsem razumljiva.

In scenarij? Naša literatura ima že vrsto tekstov, ki bi se dali s pridom uporabiti za otroški film, ki bi brez vsega stopil ob stran vsaj nemškemu »Emil in detektivi«.